

JAN KŘIPAČ / 8. 6. 2017

Atentát

K 75. výročí atentátu na Reinharda Heydricha vychází na DVD remasterovaná verze filmové klasiky Jiří Sequense.

Atentát byl prvním českým pokusem o zfilmování této historické látky. Již během války zobrazovaly události kolem zavraždění říšského protektora – v silně přimyšlené formě – hollywoodské filmy Fritze Langa (*I katové umírají*, 1943) a Douglase Sirka (*Hitler's Madman*, 1943). Jiří Sequens naopak usiloval přiblížit se více dobové realitě. Využil proto hlubšího historického poznání, které měl v té době k dispozici, včetně primárních pramenů, uložených v archivech ministerstev, a přímého svědectví pamětníků.

První verze scénáře vznikla ve spolupráci s Miloslavem Fáberou a Kamilem Pixou již na jaře 1959. Po zamítnutí byl scénář s názvem *Operace Kanibal* dvakrát přepracován a následně v září 1963 schválen k realizaci. Autoři v něm pojímali bojovou akci parašutistů v širších historických souvislostech, které jsou formálně rozděleny do několika paralelních dějových linií: vlastní operace Anthropoid, zahraničního odboje se sídlem v Londýně a konfliktu mezi Heydrichem a admirálem Canarisem. V průběhu vyprávění se navíc osamostatňuje klíčová dramatická zápleтка, vystavěná kolem postavy zrádce Čurdy (ve filmu ovšem postavy parašutistů vystupují pod svými krycími jmény). Teprve v závěru se všechny linie spojí v kulminační scéně boje atentátníků s gestapem v pravoslavném chrámu v Resslově ulici.

Snahu o věrné zpodobnění událostí přenesl Sequens zdařile z literárního scénáře i do samotné režijní koncepce. Natáčení, které trvalo od února do poloviny října 1964, probíhalo z velké části v reálném prostředí Prahy, Chrudimi a středočeského venkova. V ateliérech na Barrandově a v Hostivaři byly postaveny rozměrné dekorace chrámového interiéru a krypty, vytopené při útoku nacistů vodou. Sequens budoval prostor na základě dochovaných dobových fotografií a zašel údajně tak daleko, že

dbal i na přesná rozvržení postav a dopravních prostředků v záběru.

Civilní ráz filmu vyplývá i z úsporného fyzického herectví (Radoslav Brzobohatý, Rudolf Jelínek, Ladislav Mrkvička, Jiří Kodet) a z úsečných dialogů, prostoupených vojenským žargonem. Celkovou strohost ostatně naznačují už úvodní titulky, v nichž se objevují pouhá příjmení herců a členů štábu.

Na druhou stranu neváhal Sequens využít i zcela stylizovaných žánrových postupů k větší dramatizaci a emocionálnímu účinku na diváka. Příkladem je zejména samotná scéna atentátu, vystavěná po vzoru klasické gangsterky či westernu na pečlivém analytickém střihu, hlediskových záběrech a detailech umocňujících napětí. Také v obrazovém pojetí se kameraman Rudolf Milič (*Ďáblova past*, *Obžalovaný*) několikrát odchýlil od převažujícího kvazidokumentárního stylu – např. v šerosvitně zasvětlených nočních sekvencích či v dialogových pasážích, dynamicky inscenovaných do šířky a zároveň hloubky prostoru díky kombinaci širokoúhlého formátu s krátkoohniskovými objektivy.

Po premiéře v srpnu 1965 zaznamenal *Atentát* značný divácký ohlas (celkem ho vidělo téměř půl druhého milionu návštěvníků kin). Také u kritiky se setkal se spíše příznivou odezvou. Větší výhrady ke snímku měli historici, kteří tvůrcům vytýkali přece jen určitý odklon od skutečnosti. Jejich námitky, týkající se zejména nedostatečně objasněné role exilové vlády, jednostranně vylíčenému přijetí parašutistů ze strany českých obyvatel a zamlčení skutečné motivace zrady Karla Čurdy, shrnul ve *Filmu a době* historik Karel Bartošek. Podle něho tak došlo k paradoxu, kdy snímek usilující o věrohodnost zůstal nakonec – kvůli určitému zploštění – méně dramatičtější než skutečnost sama. „Není mým úkolem hledat příčiny, i když mám dojem, že touha po vnější atraktivnosti někde převládla nad vnitřní atraktivností tohoto velkého tématu,“ uzavírá autor článku.^[1] Nutno dodat, že pozdější filmaři, kteří látku zpracovali, se nechali touto touhou unést ještě více.

Poměrně zdařilý film tak čekal kromě kladného domácího přijetí i slušný ohlas v zahraničí. Získal dvě důležitá festivalová ocenění (zlatá medaile v Moskvě a hlavní cena v Soluni) a byl prodán do řady zemí, včetně velkých distribučních trhů Francie, Itálie a Velké Británie. Před uvedením v Helsinkách pak došlo k jedné kuriózní situaci, kdy si snímek nechala promítnout vdova po Heydrichovi. „Nijak se k jeho obsahu

nevyjadřovala. A přece kdo jiný by se mohl zasvěceněji vyslovit k Sequensově *Atentátu* a k osobě obergruppenführera SS, generála hitlerovské policie Reinharda Heydricha než právě Linda Heydrichová?“ komentoval to později ve svých pamětech šéf dramaturgické skupiny Bohumil Šmída.^[2]

Atentát (ČSSR 1964), režie: Jiří Sequens, scénář: Jiří Sequens, Miloslav Fábera, Kamil Pixa, kamera: Rudolf Milič, hudba: Miloš Vacek, střih: Jan Chaloupek, hrají: Radoslav Brzobohatý, Rudolf Jelínek, Ladislav Mrkvička, Luděk Munzar, Josef Vinklář, Jiří Kodet, Siegfried Loyda, Harry Studt a další. Československý státní film, 98 min. DVD vydání: Bohemia MP, 2. 6. 2017.

Poznámky:

^[1] Bartošek, Karel, *Atentát jako dokument? Film a doba* 11, 1965, č. 8, s. 441.

^[2] Šmída, Bohumil, *Jeden život s filmem*. Praha: Mladá fronta, 1980, s. 224. Jiří Sequens naopak vzpomínal, že se celá událost odehrála v norském Oslu – viz film o filmu *Atentát* (Spěváček family, 2006) na DVD vydaném Bontonfilmem v roce 2007.